

чисельності диких тварин, для з'ясування стану певних природоохоронних територій та акваторій, сільськогосподарських угідь тощо.

ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ АНАЛІЗУ КОНКРЕТНИХ СИТУАЦІЙ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ

Грайворонська І.В., к.т.н., доц.,

*Харківський національний автомобільно-дорожній університет, Україна
inna_gra@ukr.net*

Аналіз подій соціального, техногенного та природного характеру показує, що більшість їх є наслідком помилок в оцінці ситуацій та прогнозування їх розвитку. Такі помилки найбільш характерні для студентів з обмеженим життєвим досвідом. Але процес накопичення особистого досвіду відбувається повільно та безсистемно. Тому при навчанні питань особистої безпеки необхідно не лише інформувати студентів про потенційні небезпеки будь-якого виду діяльності, а й навчати їх аналізувати причини подій та нещасних випадків. Для цього найефективніше використання у процесі навчання студентів безпеки життєдіяльності методу аналізу конкретних ситуацій. Метод аналізу конкретних ситуацій (АКС) – ґрунтується на прийнятті учасниками колективного рішення у конкретній конфліктній ситуації. У цьому пошук колективного рішення відбувається, зазвичай, у кількох робочих групах, але на виході активної роботи є певна сума альтернатив. Конкретна ситуація у даному випадку є фрагмент функціонування конкретної ситуації соціально-економічної системи у певний період. Основне завдання методу АКС полягає у прийнятті колективного рішення шляхом активізації мислєдіяльності учасників груп, що змагаються. Метод АКС застосовується для розробки конкретних рішень з урахуванням вирішення окремих ситуаційних завдань, які можна аналізувати одночасно, не розчленовуючи на етапи. При організації ситуаційного навчання передбачається, що студенти набувають і поповнюють знання за рахунок аналізу помилок та порушень інших людей, які потрапляли до різноманітних екстремальних ситуацій. Кінцева мета ситуаційного навчання – привчити студента до системи аналітичної поведінки у навколишньому середовищі: передбачення небезпечних ситуацій, оцінка та прогнозування їх розвитку, прийняття доцільних рішень та дії з метою запобігання виникненню екстремальної ситуації або пом'якшення тяжкості її наслідків.

Характеристичні ознаки методу АКС:

1. Наявність фрагмента моделі соціально-економічної системи (СЕС) у конкретний момент часу. При цьому ухвалені рішення не змінює стан СЕС, відсутній так званий «ланцюжок рішень»;
2. Колективне вироблення рішень, за яке відсутні ролі і, отже, їх взаємодія, можливі симпатії до деяких учасників.

3. Багатоальтернативність рішень.
4. Єдина мета при виробленні рішень.
5. Наявність керованої емоційної напруги.

Фахівці виділяють близько 35 модифікацій методу АКС. Найчастіше виділяють три види АКС за типом аналізованої ситуації.

Ситуація-ілюстрація. На конкретному прикладі з практики демонструються закономірності та механізми тих чи інших соціальних процесів та вчинків, управлінських дій чи технічних рішень, методів роботи, поведінки, фактів та умов. Найбільш ефективним та продуктивним способом подання ситуації при цьому є її «програв» силами студентів.

Ситуація-оцінка. Передбачає всебічну оцінку запропонованої ситуації студентами. Для вироблення оцінки можуть використовувати довідкову літературу, конспекти, інші передбачені викладачем джерела.

Ситуація-вправа. В даному випадку студенти повинні вивчити ситуацію за спеціальними джерелами, літературою, довідниками та запитуючи викладача. Після цього вони виробляють порядок дій.

Виділяють наступні ознаки методу АКС:

- наявність моделі соціально-економічної системи, що розглядається в деякий дискретний момент часу;
- колективне вироблення рішення;
- багатоальтернативність рішення;
- єдина мета при виробленні рішення.

За відсутності ролей чи різних рольових функцій, перед студентами ставиться єдина мета - знайти вирішення проблеми, пропонується єдине завдання. Метод передбачає колективну діяльність студентів у процесі заняття. Оцінювання їхньої діяльності може здійснюватися або вибірково індивідуально, як заохочення найактивніших, які знайшли найбільш правильне рішення, або за групами, у разі формування команд. Будь-яка активізація навчання передбачає наявність емоційної напруги, яка має контролюватись викладачем.

Для викладача, який робить перші кроки у використанні методу АКС, суттєвими труднощами є пошук сюжетів, відповідних темі заняття, їх методичне опрацювання, і навіть вибір найефективнішого способу пред'явлення ситуації студентам.

Пошук сюжету – один із перших етапів у підготовчій роботі викладача. Сюжет – основа майбутнього змісту заняття з використанням АКС. Вибір сюжету диктується темою заняття. Вимоги до сюжету:

1. В основі лежить конкретна реальна ситуація, доступна для розуміння студентів. Вона має бути повчальною, яка не залишає студентів байдужими ні з етичної, ні з практичної точки зору.

2. Опис містить інформацію, що не відповідає поставленій задачі. Частина її є надмірною для вирішення завдання, а істотно важливою може не вистачати. Виявлення та потреба даних, ігнорування зайвих входить у процес вироблення рішення. Ситуація має досить багато варіантів вирішення, що відрізняються ступенем досягнення поставленої мети чи окремих її елементів. Відсутність

чітко сформульованого питання. Завдання студентів може на першому етапі включати пошук та формулювання проблеми, постановку завдання. Іноді це є метою всього заняття. Додатковим джерелом альтернативності рішень є різний рівень компетентності студентів, відмінність їхніх пріоритетів, світоглядів у поєднанні із багатогранністю запропонованої моделі. Джерелами сюжетів навчальних ситуацій можуть бути: публікації в газетах і журналах, оповідання та описи очевидців будь-яких подій, витвори мистецтва (фільми, романи, повісті, нариси тощо).

Знайдена ситуація потребує відповідної обробки, яка зводиться до наступних операцій:

- опис ситуації гранично ясною, простою мовою (стилістична обробка);
- опис плану заняття, постановка завдання студентам та його обґрунтування (методична обробка);
- технічна обробка.

Коли сюжет знайдено та оброблено, необхідно сформулювати питання-завдання студентам. Приклади постановки завдань та питань до навчальних ситуацій незалежно від їх змісту:

- Як ви оцінюєте те, що сталося у запропонованій вам ситуації? Наскільки вона типова? Чи доводилося вам стикатися з такими явищами?
- Які помилки та ким були допущені в даній ситуації? У чому причина цих помилок?
- Які норми, правила, закони порушено? Якими нормативними актами мали б керуватися учасники цієї ситуації?
- Що б порадили ви учасникам ситуації, якби виявилися її свідками? Кому і як слід би вчинити? Як відреагувати? Яке ухвалити рішення?
- Які рішення, дії, кроки зробили б ви в цих обставинах, якби виявилися безпосереднім учасником подій, що описуються? Обґрунтуйте свої дії з погляду закону, моральних норм, елементарної логіки та здорового глузду. Визначте мінімум знань, які необхідні для оптимальної поведінки у цій ситуації.
- Запропонуйте систему заходів, які б попередили виникнення подібних ситуацій. Обґрунтуйте свою пропозицію.

Ефективність роботи над конкретною ситуацією багато в чому залежить від обраного способу її пред'явлення студентам. Вибір методу своєю чергою визначається двома чинниками: змістом події (не всякий сюжет може бути переданий будь-яким бажаним способом) і технічними можливостями. У практиці застосування методу АКС використовуються й інші прийоми, способи пред'явлення ситуації: відеозапис будь-якої реальної події; епізоди художніх та документальних фільмів; сюжетні слайди, малюнки, що відображають стан будь-якого факту чи процесу; розповідь очевидця; ігровий метод (програвання ситуації безпосередньо в аудиторії) і т. д. Найбільш вдалим слід вважати варіант, при якому необхідна інформація передається декількома способами одночасно, наприклад: усне повідомлення, письмова (графічна) характеристика, відеозапис, тощо. Найбільш поширений спосіб – письмовий опис події.

Методично правильно побудований аналіз ситуацій дозволяє студентам набувати знань, збагачуватися досвідом безпечної діяльності, вчитися уникати помилок та невірних рішень в екстремальних ситуаціях, свідомо впливати на події у навколишньому середовищі. Чим різноманітнішим буде набір ситуацій і чим більше активності вимагатиме їх вирішення від студентів, тим вищою буде їх готовність до прийняття рішень у різних, у тому числі й екстремальних ситуаціях, в які кожен день може поставити їх життя.

ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ІНКЛЮЗИВНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Гребенюк Б.С., маг.,

*Херсонський державний університет, м. Івано-Франківськ, Україна
grebenuikbogdan19990224@gmail.com*

Проблема екологічного стану навколишнього середовища в останні століття набуває все більшої актуальності. Треба відзначити, що погіршення стану природного середовища на сучасному етапі розвитку, викликане негативними соціально-екологічними практиками і цінностями суспільства споживання, відсутністю екологічної культури й конструктивних екологічних знань. Тому виникає необхідність формувати в громадян здатність не тільки бачити й розуміти сучасні екологічні проблеми, але й мислити в довгостроковій перспективі шляхом формування екологічної компетентності населення[1].

Розвиток екологічної компетентності можливий завдяки діяльності різних соціальних інститутів, серед яких домінуюча роль приділяється системі освіти. Соціальні практики в сфері екології також прямо залежать від активності самих членів суспільства й від тих екологічних проблем, які можуть загрожувати життєдіяльності людей.

Проаналізувавши існуючі визначення вищеозначеного поняття, ми дійшли висновку, що термін «екологічна компетенція» використовується для позначення результату готовності до володіння методами, засобами діяльності, комбінацією знань, умінь і навичок, що допомагають впливати тим чи іншим чином на навколишнє середовище, а також включає такі важливі характеристики, як мотиви, переконання, цінності, необхідні для здійснення професійної діяльності [2].

Оскільки люди з інвалідністю є невід'ємною частиною людського суспільства, ми дослідили розробленість проблеми формування екологічної компетентності в інклюзивному середовищі. Ми виявили, що ця проблема майже не досліджується, окремі розробки стосуються лише формування екологічної компетентності дітей з інвалідністю в спеціальних навчальних закладах.

Під час роботи, ми дійшли наступних висновків: